

RECENZE

Klement C., Meznecev R.: Biologické zbrane. Bonus, Bratislava 2008, 1. vydanie, 380 strán, ISBN: 978-80-969733-2-3.

Do rúk odbornej a laickej verejnosti sa dostáva publikácia autorov Klement, Meznecev a kol. Biologické zbrane, vydavateľstvo Bonus, 2008.

Dielo pozostáva z predslovu, úvodu, troch tématických kapitol, slovníka a z časti venovanej zákonom súvisiacim s problematikou. **Predslov** napísaný jedným z hlavných autorov oboznamuje čitateľa s autorským zámerom a dôvodmi, ktoré k nemu viedli. Jednou z úloh vyplývajúcich z materiálu Vlády Slovenskej republiky vydanéj po 11. septembri 2001, bolo zabezpečenie prípravy a doškolenia zdravotníckych pracovníkov v problematike biologických zbraní. Táto publikácia predstavuje jediný kompletný materiál, ktorý spĺňa odborné, metodické aj didaktické požiadavky učebnice určenej pre pregraduálne aj postgraduálne štúdium. Obsahuje 380 strán, 11 farebných originálnych na Slovensku doposiaľ neverejnených obrázkov a množstvo vhodne zaradených tabuliek, schém a algoritmov, ktoré prehľadne sumarizujú alebo dopĺňajú text.

Úvod – prezentuje biologické zbrane a oblasti s nimi súvisiace z hľadiska všeobecnej metodológie s charakteristikou materiálu, populácie, princípov detekcie a identifikácie agensov, diagnostiky, terapie, systémov bdelosti a manažmentu. Prílohy obsahujú oficiálne materiály súvisiace so zabezpečením biologickej ochrany obyvateľstva

História biologickej vojny a bioterorizmu – táto kapitola je zaujímavým čítaním o praktickom použití biologických zbraní alebo o zámeroch použiť ich. Je to časť, ktorá informuje o reálnych situáciách, kedy to, čo považujeme za hrozbu, sa naplnilo.

Biologické zbrane – technológia, výroba, účinky a spôsoby použitia - napriek tomu, že sa táto kapitola venuje predovšetkým technickým problémom, vypočítateľným a odhadnuteľným parametrom použitia biologických zbraní, pragmaticky ukazuje na využitie týchto vedomostí pre ochranu a manažment pričom argumentuje o vhodnosti takýchto postupov.

Mikrobiológia, epidemiológia a terapia vybraných ochorení prichádzajúcich do úvahy ako biologické zbrane – je medicínsky zameraná časť, ktorá je praktickou ukázkou nevyhnutnosti interdisciplinárnej spolupráce pri odhalovaní, diagnostike, terapii a zabránení šírenia etiologických agensov použiteľných ako biologické zbrane. V tejto časti sú poskytnuté praktické informácie a rady spôsobom, ktorý je jasný, jednoznačný a úplný – čo je v situácii, kedy by táto učebnica mohla byť použitá ako prameň informácií pri reálnom nebezpečenstve v praxi, nevyhnuté (poskytnutie algoritmov, metodológie a dostupných diagnostických materiálov, či postupov). V tejto a predchádzajúcej kapitole sa v plnej miere

ukázali bohaté praktické skúsenosti autorov, ktoré dali týmto kapitolám okrem vysokej odbornej kvality aj tú trochu nepomenovateľného, z ktorého cítiť, že autori majú vžitú, alebo odžitú to, o čom píšu (pri liečení chorých, diagnostike ochorení, identifikácii etiologických agensov, pobyte v oblasti s rizikom použitia biologických zbraní a každodenným úsilím o zvládnutie rizikových situácií).

Slovník – napriek tomu, že slovníky sa obyčajne nečítajú, ale používajú, je dobré urobiť výnimku a prečítať si túto časť publikácie. Je zdrojom nielen informácií, ale aj postrehov o vývoji a potrebe exaktnosti pri používaní niektorých termínov. Okrem toho je táto časť vhodná predovšetkým pre študentov medicíny a zdravotníckych vied, prípadne laikov.

Zákony súvisiace s problematikou biologických zbraní – zaradené na koniec knihy sú vhodnou pomôckou a zároveň poskytujú obraz kontinuálneho vývoja legislatívy v tejto oblasti od roku 1925.

Graficky je kniha pripravená s veľkým citom, a ak bolo cieľom vydavateľa uviesť knihu príjemnú pre oko aj do ruky, tak sa tak stalo. Predná obálka je jednoznačná a nápaditá, súčasne zaujme aj povie o čom kniha je. Kontrast farieb (čierna a žltá) odzrkadľuje kontrast témy a racionálnej nádeje vyplývajúcej zo znalostí obsiahnutých v nej. Na zadnej strane obálky sú predstavení obidvaja autori, ktorí sú vedúcimi osobnosťami v oblasti boja proti bioterorizmu na Slovensku a členmi najvýznamnejších medzinárodných spoločností a inštitúcií v tejto oblasti. Profesionálny životopis predstavuje ich ďalšie bohaté vedecké a pedagogické aktivity na najvyššej úrovni doma aj v zahraničí.

Zámer autorov pri vydaní knihy je jasný. Jeho aktualita je v kontexte medzinárodných vzťahov a skupinových záujmov jednoznačná. Podarilo sa však viac. Vzniklo dielo, ktoré napriek tomu, že autor ho charakterizuje ako učebnicu, zjednocuje kvality odbornej publikácie, praktickej príručky, technického a legislatívneho kompendia, tématického výkladového slovníka, učebnice ale aj zaujímavého čítania. Existuje klasické úslovie: Hoc Rhodos hoc salta. MUDr. Cyril Klement, CSc a RNDr. Meznecev, PhD., MSc. získali svoje postavenie v oblasti bioterorizmu tým, že boli pripravení preskočiť svoj Rhodos a mali odvahu urobiť to v čase, keď vlády aj jednotlivci boli takmer paralyzovaní uvedením si možností, aké poskytujú biologické agensy teroristom, ktorí dali vedieť o sebe a aj o schopnosti ich použiť. A vtedy začala vznikať „žltočierna kniha“, v ktorej autori ponúkajú svoje dlhoročné skúsenosti študentom, kolegom alebo laickým čitateľom.

*MUDr. Elena Nováková, PhD.,
Ústav mikrobiológie a imunológie
Jeseniovej lekárskej fakulty
Univerzity Komenského v Martine
e-mail:novakova@yahoo.com
Slovenská republika*